

LABOD je glasilo delovne skupnosti Tovarne oblačil LABOD Novo mesto — Izhaja vsako tretjo sredo v mesecu v nakladi 2400 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni in odgovorni urednik: Milan Bratož, tehnični urednik: Marjan Moškon — Grafična priprava: ČZP Dolenjski list, tiska Knjižgotisk, Novo mesto

labod

GLASILO DELOVNE SKUPNOSTI TOVARNE OBLAČIL LABOD NOVO MESTO

avnoj odmeva v današnji dan

Misli tovariša Tita v uvodniku monografije JUGOSLAVIJA DANES (1978) nas zavezujejo k dejavnosti. Pravica do odločanja o pogojih in sadovih dela temelji predvsem na obveznostih, ki jih imamo kot samoupravljavci. Ob prazničnem vzdušju, zastavah, lepih spominih na vse plemenito in pribojano se ta hip kaže ustaviti pri nekaterih izmed ugotovitev obeh zadnjih sej CK ZKS in ZKJ. Lahko jih primerjamo z nedavno ugotovitvijo Mitje Ribičiča: da namreč z nobenimi besedami ne bomo prepričali človeka, da je socializem boljši, kot ga sam doživlja. Drugače povedano: ne more biti več socializma, kot smo ga pripravljeno ustvariti.

Ugotovitve zveze komunistov o gospodarskem položaju Slovenij znotraj federacije in o stanju gospodarstva v zvezi resno svarijo, da so razmere dosti težje kot v prejšnjih letih. Gospodarstvo premalo učinkovito učvrščujemo. Kot da mnogi še vedno ne razumejo preproste resnice, da se lahko pokrijemo le toliko, kolikot je odeja dolga. Apetiti vseh vrst v začrtani

„Na drugem zasedanju AVNOJ so dobila zakonsko podlago stoletna hotenja naših narodov, naj bi živeli v skupni državi enakopravnih narodov.“

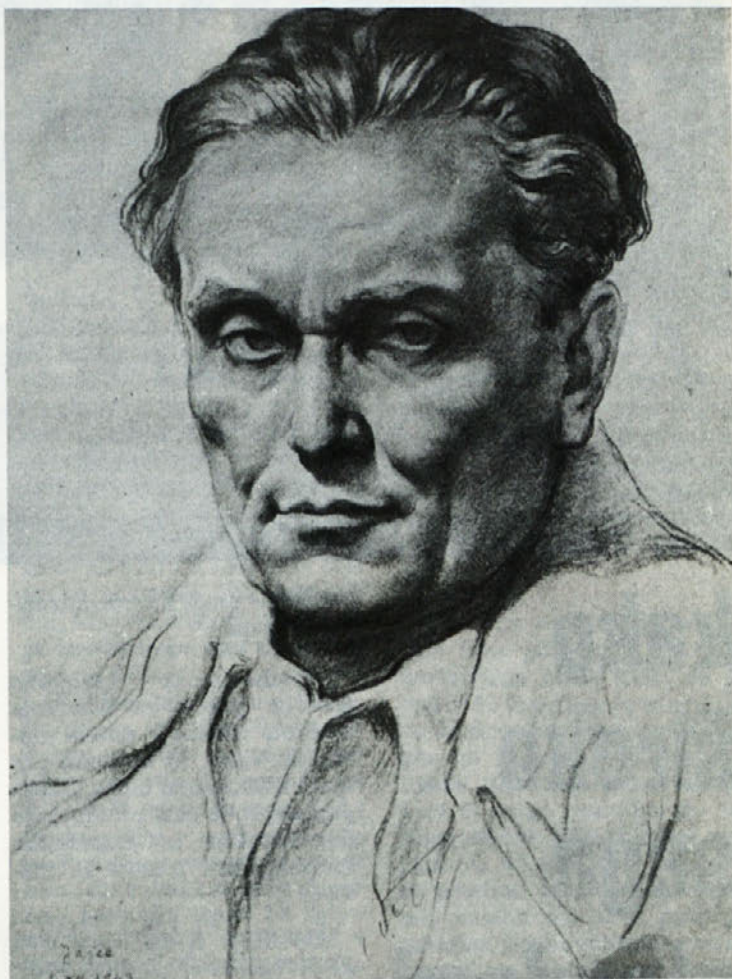
V tem najpomembnejšem času naše revolucije je prišla do veljave organska zveza med resničnimi koristmi delavskega razreda v slehemem narodu in v Jugoslaviji kot celoti in nacionalnimi koristmi posameznih narodov. Le vodilna vloga delavskega razreda slehemelega naroda lahko zagotovi neodvisnost, enakopravnost in samostojni razvoj ter na taki podlagi trdno bratstvo in krepko povezanost v federativni skupnosti...

...Ponosni smo lahko na tisto, kar smo dosegli, to pa se ne kaže le v podatkih o materialni proizvodnji in v statističnih indeksih. Našo največjo pridobitev pomenjo novi socialistični samoupravni družbeni odnosi, svoboda, humano demokratično ozračje in praksa v javnem življenju, možnost delovnega človeka, da odloča o pogojih in sadovih svojega dela ter razvija svoje ustvarjalne moči.“

ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE IN OSEBNO SREČO

„Delovni človek je za Tita vedno bil in ostal pglavitna ustvarjalna sila in subjekt socializma, kar pomeni, da je nenehen boj za njegovo zares boljše življenje in osebno srečo, torej za takšne družbene in materialne odnose, v katerih bo delovni človek suvereno odločal o pogojih, sredstvih in sadovih svojega dela — namen vseh družbenih prizadevanj in vsega našega socialističnega gibanja.“

STANE DOLANC (iz govora ob 80. obletnici rojstva tov. Tita)

Božidar Jakac: Maršal Tito (1. 12. 1943)

splošni porabi presegajo normalne meje in odnose. „Odprtih“ investicij imamo v državi skoraj brez števila. Izvoz zaostaja, uvoz presega naše sposobnosti. Ni še združevanja dela in sredstev za naloge, ki imajo ta hip vso prednost. Tudi z delovno disciplino se marsikje ne morejo pohvaliti. Ogromno je izgub v jalovem ugotavljanju in tamarju. Čas, naš dragoceni zaveznik, pa beži. A ne gre le za večjo rast proizvodnje; predvsem gre za poglobljene kvalitete družbenoekonomskih odnosov.

Samoupravni socializem je najmočnejše poroštvo naše svobode in enakopravnosti jugoslovanskih narodov. Toda tudi v samoupravljanju nam ne bo samo po sebi nič padlo izpod neba. Brez revolucionarne akci-

je, dela, vztrajnosti in doslednosti ne bomo zmagali v boju proti nizki proizvodnosti, delovni in družbeni nedisciplini, kupovanju „tuje pameti“ v tujini, stoječim in neizkoriščenim strojem, pa slabi organizaciji dela in še čemu, kar nas hromi pri uresničitvi vseh tistih možnosti, ki so ponos samoupravljanja.

Pridobitve AVNOJA segajo vse v današnje dni, prav do določenih nalog vseh naših sredin. Ugotavljanje, resolucije in vzvišene besede o tem, kaj je treba narediti, morajo zamenjati dejanja. Trdo, zavestno, vsakodnevno pošteno delo od najmanjše do največje celice naše družbe. Samo tako smo vredni vsega, kar nam je dal AVNOJ.

kako široko sega standard

Standardizacija, tipizacija, unifikacija pomenijo uvajanje tehničnega reda v proizvodne in poslovne procese in predstavljajo nujno stopnjo v pripravah na avtomatizacijo, ki vse bolj postaja ekonomska nujnost. Avtomatizacija ne bo spodrinila človeka, ampak mu bo omogočila, da bo z manj fizičnega in umskega napora naredil več in kvalitetneje; kdor torej ne bo pravočasno sledil razvoju z avtomatizacijo svojih procesov, bo relativno vedno bolj tonil v nizko produktivnost, oziroma bo prisiljen reševati posledice s trdim delom, nizkimi osebnimi dohodki delavcev ali pa z

nakupom drage nove tehnologije in znanja.

Standardizacija zagotavlja osnovne pogoje za obladanje kvalitete izdelka v celotni inovacijski verigi in bistveno prispeva k skrajšanju inovacijskega procesa, to je časa od inovacije do tehnične in ekonomske sprejemljivosti izdelka za tržišče.

Standardi izdelkov, del in storitev prinašajo jasno definicijo, kaj je potrebno delo za proizvodnjo konkretnega izdelka družbeno priznane kvalitete.

Vse prekomerno delo izhaja iz slabe produktivnosti in ga mora vsaka TOZD ali ožja organizacijska enota zmanjševati proti nič — torej gre za odkrivanje žarišč slabe produktivnosti in možnosti konkretnega ukrepanja.

Ob razpravah o nagrajevanju oz. delitvi po delu smo poudarjali potrebo merjenja (ne ocenjevanja!) rezultatov dela kot edino prejemljivo osnovo, ki pa mora imeti „svoj meter“. Kaj pa prinaša standardizacija?

Standardi izdelkov, del in storitev opredeljujejo direktno ali pa posredno dolžino „tega metra“, potrebnega dela za ustvarjanje konkretnega izdelka, ki je prilagojen (tudi s standardom) potrebam tržišča.

Čim dlje bomo prišli s konkretno izdelavo standardov — predvsem del in storitev — tem bolj se bomo lahko približali objektivnejši delitvi osebnih dohodkov po delovnih rezultatih. Predvsem je to pomembno tam, kjer delovnih učinkov ni mogoče meriti s štetjem in „metri“.

Standardi zelo učinkovito zaščitijo potrošnika pred slabo kvaliteto izdelkov in storitev, ravno tako pa tudi ščitijo dobre proizvajalce pred nelojalno konkurenco proizvajalcev izdelkov slabše kvalitete. Povečevanje cen bi moralo vse bolj izhajati iz višje kvalitete novih izdelkov, ki je določena z ustreznim standardom, ne pa na osnovi zvenečega imena.

Uvajanje znaka kvalitete odpira možnosti tistim OZD, ki so z vlaganjem v razvoj in kadre ustvarile pogoje za proizvodnjo visokokvalitetnih proizvodov; s tem dobi prednost na tržišču, povečano prodajo in višjo ceno, ki jo je kupec pripravljen plačati. Sem spadajo tudi izdelki, ki omogočajo racionalnejše ravnanje z energijo.

Če hočemo izkoriščati komparativne prednosti našega gospodarstva, pospešiti usmeri-

tev proizvodnje k izdelkom višje kakovosti in večjega deleža znanja ter se uspešneje vključevati v mednarodno delitev dela, se bomo morali lotiti medsebojne usklajene izdelave standardov v celotni reprodukcijski verigi izdelkov.

To usklajevanje „proizvajalcev in uporabnikov“ v reprodukcijski verigi bo zahtevna naloga, saj bomo po eni strani izhajali iz standarda končnega proizvoda, ki mora biti prilagojen zahtevam tržišča, po drugi strani pa tehnologijam v procesu proizvodnje repromaterialov.

Pri tem bo potrebno na več mestih postaviti veliko ostrejših zahtev, kot jih dopušča sedanja tehnologija. To pa je vzpodbuda za inventivno razmišljanje in kvalitativnejše premike.

V izvajanju politike standardizacije prevzemajo torej organizacije združenja in Gospodarska zbornica Slovenije kot asociacija združenega dela v skladu s širšimi družbenimi interesi pomembne konkretne naloge, ki bodo z ustrežno organizacijo in delitvijo dela z ostalimi dejavniki toliko uspešnejše in hitreje speljane, kolikor smo vsi pripravljeni pristopiti h konkretnemu delu.

iz Gospodarskega vestnika

obisk v melki

Če primerjamo sejme „ITME“ leta nazaj, lahko rečemo, da je bil letošnji osiromašen zaradi sejma v Kolnu. Letos so bili v Hannoveru razstavljeni šivalni stroji le enega proizvajalca — Rimoldi, ki pa za našo proizvodnjo niso primerni.

— Firma iz Italije (Modena) je prikazala avtomat oz. napravo za rezanje in zalikavanje našivnih vignet na naplečnik. Ta naprava je zelo praktična in ekonomsko opravičena, saj se za to operacijo pri nas porabi precej časa. Z nabavo omenjene naprave bi bile lahko opravljene usluge za vse TOZD, saj ima dnevno kapaciteto v osmih urah 8000 kom.

— Iz področja krojenja smo videli le napravo za izrezovanje iz kartona vseh delov v miniaturni po načinu textografa, nato pa polaganje miniaturnih delov na naris, ki gre v nadaljnjem postopku v komoro za preslikovanje in povečevanje delov na normalno velikost, po katerih se lahko začne krojenje.

Pri opisu ogleda tovarne Melka moram takoj povedati, da ima ta tovarna proizvodnjo moških srajc skoraj v celoti avtomatizirano. Delno bom opisal celotno poroizvodnjo od prevzema blaga v skladišču surovin, pa do predaje gotovih izdelkov v skladišče.

— Že pri prevzemu blaga v skladišče sem opazil napravo oz. komoro, opremljeno z ultraviolečnimi žarnicami. V to komoro se vstavljajo bale iste barve z namenom kompletiranja bale ene barve skupaj tako, da pri polaganju leg ni potrebno s papirjem ločevati slojev vsake bale posebej. Prednost tega je velika, saj se za proizvodnjo lahko pripravijo svežnji v najpriimejši velikosti.

Krojilnica je opremljena z avtomatskim polagalnim strojem. Skrojene komade ne vežejo v svežnje, temveč jih polagajo na za to pripravne vozičke, te vozičke pa takoj dostavljajo na delovna mesta v šivalnico. Med sloje po velikosti svežnja pa vstavijo posebno kartico, ki vsebuje delovni nalog, število komadov in velikostno številko. Tako naloženi vozički potujejo iz delovnega mesta na delovno mesto v predmontaži. Ko so na

vozičku opravljena vsa dela predmontaže so dostavljena na določena mesta za montažo.

— Strojna oprema v predmontaži je skoraj vsa avtomatizirana in daje visoko produktivnost ob manjšem naporu delavk.

— Montaža je opremljena s sinhroniziranim visečim transportom. Ko je srajca sestavljena na rami, se prične vstavljanje rokavov in sestav ob straneh. Avtomatska sponka jo prime za šiv pod rokavnim izrezom in jo dvigne, delavka doda ovratnik ter zapestnike in tako posamezna srajca potuje na drugo delovno mesto — na robljenje dolžine in na našivanje ovratnikov in zapestnikov. Ko je izdelava srajce končana, jo kontrolira na visečem transportu in nato izdelek potuje do likalnice.

— V likalnici ena delavka prav tako v visečem stanju zapne gumbe, na drugem delovnem mestu jo zlagalka vzame iz visečega transporta in jo začne zlagati. Zlagalna miza je avtomatska. Delavka sama vstavi ovratnik v likalno glavo zlagalne mize, srajco poravna in v tem trenutku se zapreta dve pločevini iz strani, ena pa od spodaj navzgor. Tako je srajca v grobem zložena. Ista delavka vstavi še dve buciki na zadnjem delu na ramenih in tako zloženo srajco preda na naslednje delovno mesto. Tu delavka srajco napne na karton in jo poravna, vstavi manjkajoče bucike, nato pa sledi adjustaža in vstavljanje v vrečko. Istočasno se pripravi kartonska škatla, opremljena s potrebnimi podatki, srajce so takoj vstavljene v škatle, te pa z vozički predane v skladišče gotovih izdelkov.

— Ob analiziranju evidence količine, ki jo delavka opravi lahko ugotovimo, da je izguba časa pri evidenci minimalna. Le v predmontaži si delavke na nekaterih delovnih operacijah pišejo delo, vsa ostala delovna mesta pa so opremljena s števci, ki registrirajo število opravljenih komadov. V pisarni tehničnega vodstva pa je montirana plošča s števci, ki so povezani s proizvodnjo po operacijah. Tako je mogoče s pisarne vsak trenutek spremljati število sešitih komadov po posameznih operacijah.

Menim, da bo veliko tega, kar sem videl na sejmu in v tovarni MELKA, možno z nekaj pripomočki in manjšo investicijo vključiti in pripraviti tudi za našo proizvodnjo. S tem bomo olajšali delavkam fizičen napor in delno povečali produktivnost.

Vodja proizvodnje
TOZD DELTA
KRANJCI FRANC

TOZD	Število zaposlenih	Štev. opr. del. ur	Število nesreč	Št. izgub. del. dni	Na delo	Na poti	%	H	P
LOČNA	370	453.195	8	69	53	16	2.16	8.62	17.05
LIBNA	348	422.770	5	29	21	8	1.43	5.8	11.82
DELTA	443	542.353	12	92	28	64	2.7	7.66	22.12
TIP - TOP	184	222.569	8	127	39	88	4.34	15.87	35.91
ZALA	104	133.120	2	19	5	14	1.92	9.5	15.02
TEMENICA	139	172.257	2	80	13	67	1.43	40	11.61
COMMERCE	185	262.606	5	112	60	52	2.7	22.4	19.03
DSSS	85	109.422	1	33	/	33	1.17	33	9.13
OZD LABOD	1858	2.318.292	43	561	219	342	2.31	13.04	18.54

Žena : 1602
Moš : 256
Mladotletnih oseb : 51

gibanje nesreč

V času od 1. januarja do 30. septembra se je v naši delovni organizaciji na poti na delo ter z dela ponesrečilo 43 delavcev, pri čemer je bilo izgubljenih 561 delovnih dni. Iz tabele je razvidno, da je bilo zaradi nesreč na delovnih mestih izgubljenih 219 delovnih dni, nesreče na poti na delo in iz dela pa so zahtevale 342 delovnih dni, torej 61 odstotkov celotnega izgubljenega časa zaradi nesreč pri delu.

Odstotek nesreč pri delu kaže, da sta se v navedenem obdobju na 100 zaposlenih delavcev pripetili 2,3 nesreči, kar je za 0,24 odstotka manj, kot v lanskem letu v enakem obdobju. Podatek o resnosti nesreč pa kaže, da je vsaka nesreča poprečno zahtevala izpad 13 delovnih dni, kar je enako kot v lanskem letu. V kolikor bo frekvenca pogostosti nesreč do konca leta v dosedanjih mejah, ne bo prišlo do prekoračitve v primerjavi z letom 1978.

Med TOZD je bilo zaradi nesreč pri delu izgubljenih največ delovnih dni v TOZD TIP-TOP v Ljubljani, kar je posledica dveh prometnih nesreč na poti na delo, drugače pa se odstotek in resnost nezgod gibljeta pod republiškim poprečjem. Poškodbe delavcev pri delu so bile v tem obdobju predvsem posledice padcev, udarcev, vbodov in so lažjega značaja. Med evidentiranimi nesrečami je bilo sedem primerov vbodov z iglo pri šivanju na šivalnih strojih in trije urezi s krojilnimi noži, kar je skupaj zahtevalo izpad 83 delovnih dni.

Evidenca o izgubi delovnega časa brez porodniške in nege družinskega člana kaže, da je prišlo do manjšega upada glede na enako obdobje v prejšnjem letu in znaša 6,11 odstotkov izgube delovnega časa, kar je sicer še vedno zaskrbljujoče. Iz diagnostične slike bolezni zaposlenih ni ugotoviti, da bi šlo za posebne pojave obolenj zaradi katerih naj bi se povečal odstotek izgube delovnega časa, temveč gre za običajne bolezenske pojave, kot je to značilno za našo delovno organizacijo.

MILAN RIČELJ

TOZD	do 30 dni %	nad 30 dni %	skupaj %
LOČNA	4.46	1.68	6.14
LIBNA	5.14	1.50	6.64
DELTA	3.73	1.59	5.32
TIP - TOP	4.32	3.72	8.04
TEMENICA	4.16	2.66	6.82
ZALA	4.02	2.83	6.85
COMMERCE	3.13	1.49	4.62
DSSS	3.27	1.66	4.93
OZD LABOD	4.17	1.94	6.11

malomar=nost in njene posledice

V prejšnji številki smo opozorili na eno od vrst subjektivnih odgovornosti delavca v delovnem razmerju in sicer v primeru, ko premoženjska škoda TOZD nastane zaradi zlorabe — prilaščanja družbenega premoženja (naklep). V tem prispevku pa bomo spregovorili o škodi, ki nastane v TOZD zaradi malomarnosti delavca pri opravljanju svoje delovne dolžnosti ter o odgovornosti v zvezi s tem. Tudi v tem primeru gre za subjektivno odgovornost (krivdo).

V obeh navedenih primerih gre za zahtevek za uveljavljanje medsebojnih pravic in odgovornosti v združenem delu, kar se ureja s samoupravnimi akti upoštevajoč okolje obstoječih

predpisov. Drugi primer — nastanek škode zaradi malomarnosti je dejansko bolj pomemben zaradi tega, ker obstajajo večje verjetnosti da nastajajo v večjem številu primerov, kar je rezultat naše pretirane samozavesti — „češ vse je dobro, kaj in kako naredimo“. V vseh primerih, ko opravimo določeno delovno nalogo, bi se morali vprašati, ali je delo opravljeno tako kot je zastavljeno in po opisu dela pričakovano.

O malomarnosti govorimo takrat, če se je delavec zavedal ali bi se glede na svoje lastnosti vsaj moral zavedati, da utegne nastati iz njegovega ravnanja škoda, oziroma škodljiva posledica, ko lahkomišelnost meni, da jo bo mogel odvrniti, če bo nastopila. Delavec je odgovoren za škodo, če je do nje prišlo zaradi velike (hude) malomarnosti pri delu, kakor tudi če bi to storil namenoma (naklep).

Pri uveljavljanju tega zahtevka veljajo splošno znana pravila odškodninskega delikta, ki so v tem:

1) da škoda izvira iz nedopustnega ravnanja — delavcu je znano kako mora delati, vendar dela drugače kot mu je naloženo oziroma kot to izhaja iz posla, ki ga opravlja.

2) da je premoženjska ali nepremoženjska škoda sploh nastala

3) da obstaja med nedopustnim razmerjem delavca in nastalo škodo vzorčna zveza

4) da je povzročitelj škode odgovoren

Za to vrsto škode je delavec odgovoren prav tako kot v prvem primeru — disciplinsko in odškodninsko. Pri subjektivni odgovornosti poznamo **individualno odgovornost** — za škodo odgovarja posameznik, ki jo je povzročil, sam neposredno oziroma, če je škodo povzročila skupina delavcev pa se lahko ugotovi sorazmerna krivda posameznika. Lahko se zgodi, da je škodo povzročila skupina delavcev, deleža krivde posameznika pa se ne more ugotoviti.

Takrat govorimo o deljeni odgovornosti, še posebno, če je škoda povzročena namenoma.

V naši samoupravni praksi bi lahko šli še dlje in bi ugotovili, da imamo takoiimenovano neposredno odgovornost — odgovornost delavca, ki je povzročil škodo (napaka na izdelku) in odgovornost organizatorja dela, ki je nadziral delo delavca, ki je storil napako (posredna odgovornost).

Ne vem, če ste razmišljali, kakšna škoda lahko nastane v naslednjih morebitnih primerih:

— **ob nesreči pri delu** (izguba proizvodnje, izguba delovnega časa, morebitno popravilo stroja, izgubljen ure popravila, nadomestilo OD, plačilo nadur zaradi nadomeščanja, morebitni stroški zdravljanja ipd.).

— **neustrazna kvaliteta izdelka** (gospodarski postopek in de-

nama kazen, stroški odpravljanja napak pri delu ne glede na to, ali je proizvodno, strokovno oziroma administrativno — tehnično delo, znižanje cen naših izdelkov, ki predstavlja 30-40 % od prodajne cene ipd).

— **zamujanje rokov izdelave** v proizvodnji vpliva na plasiranje naših izdelkov ali pa na plačilo pogodbene globe; zamujanje rokov za predložitve periodičnih obračunov, ZR, splošnih aktov, plačilo menic in podobno, kar se po navadi konča s kaznjivo za prekršek ali gospodarski prestopok.

— **pri kršenju samoupravnih pravic**, nastanejo stroški za različne postopke in izpad delovnega časa ter morebitna škoda, ki jo mora priznati TOZD oškodovancem ipd.

— **slabega ravnanja z delovnimi napravami in s stroji** (povečanje stroškov vzdrževanja, izpad obratovalnih ur ipd).

— **zloraba okolščin**, v katerih delavec dela, ali pa zloraba svojega položaja (posameznik uporablja družbeno lastnino za lastne potrebe, voznje z motornimi vozili — tovornimi ali osebnimi), nekoristno ali nepotrebno potovanje, ki povzroča velike stroške brez ustreznih finančnih rezultatov pri opravljanju konkretnega posla; razporejanje delavca na delo, ki zahteva manjšo strokovno usposobljenost, ali ko delavec z visokimi OD opravlja delo, ki ga lahko opravlja delavec z nižjo strokovno usposobljenostjo (slab delovni učinek za OD, ki ga ima ipd.), nabava reprodukcijskega materiala oziroma prevelika nabava v primerjavi s planom.

— **Zloraba delovnega časa**, zamujanje na delo ali predčasno odhajanje z dela z izgovorom, češ, svojo normo bom že opravil, oziroma kot se to v strokovnih službah dogaja: „jaz svoje delo opravi, ker to ne bo naredil nihče drug namesto mene“, ipd. Pozabljamo namreč, da je delovno razmerje sklenjeno za delovni čas, ki ga določa naš splošni akt — po navadi 8 ur na dan — in ga delavec ne more krotiti po svoje, razen v primeru, ko je to s splošnim aktom določeno.

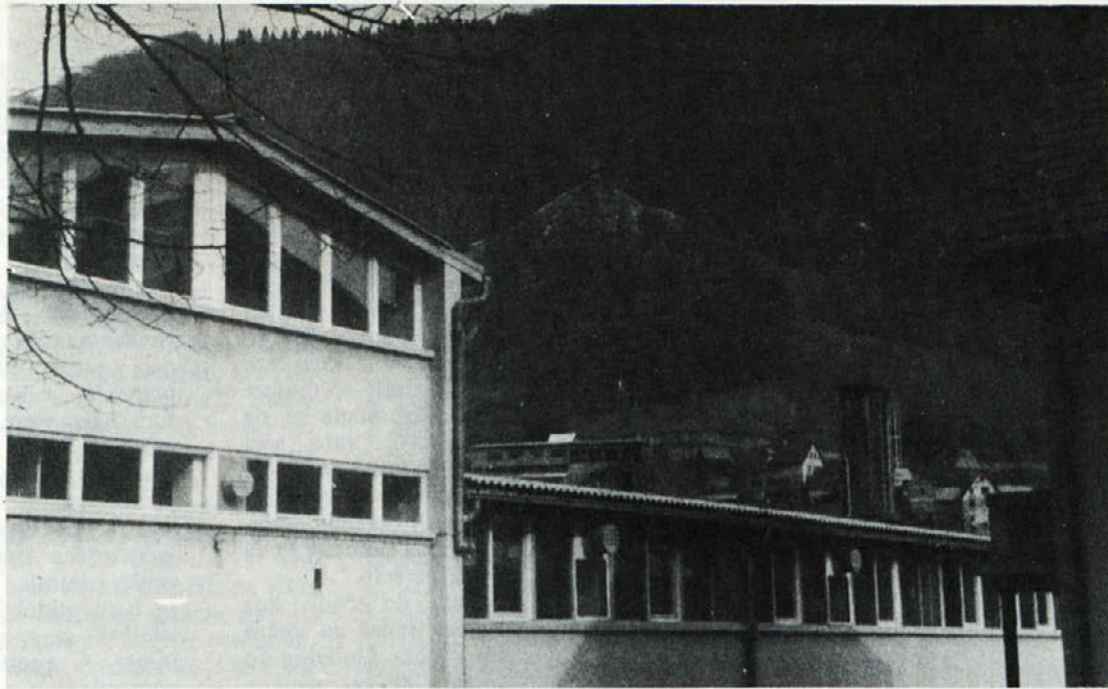
Vsi navedeni in podobni primeri dejansko vplivajo na zmanjšanje finančnih rezultatov in s tem na zmanjšanje našega dohodka, kar je osnova za naš standard in za OD, ter za jačanje materialne baze TOZD.

Nekateri sedaj obstoječi primeri potrjujejo to našo predpo-

Fino krojenje v Delti

Zgradba TOZD Zale v Idriji.

stavko, ker je zaradi napak pri delu prišlo do škode, ki v enem primeru znaša cca 15.000,00 din, v drugem primeru cca 30.000,00 din, da ne govorimo o denarnih izdatkih zaradi slabe kvalitete blaga. V tem primeru smo trpeli ne le premoženjsko, ampak tudi nepremoženjsko škodo. Če pa k temu dodamo, da je največja škoda prav takrat, ko nastane zastoj v proizvodnji, ker nismo vskladili delovnih procesov tako, da so optimalno izkoriščeni stroji in delovne naprave ter delovne moči v TOZD, kar je lahko posledica ravnanja posamezne službe (od planiranja, nabave, priprave, proizvodnje, prodaje in zagotavljanje finančnih sredstev ipd.), potem nam le mora biti jasno, kje so naše notranje rezerve.

V vseh podobnih primerih namreč poskušamo iskati takomenovane objektivne vzroke za naše težave in se le redko odločimo, da začnemo ugotavljati, pri katerem členu v tej naši skupni verigi je popustilo. Ne vemo zakaj je temu tako, čeprav se dobro zavedamo, da je sklicevanje na objektivne težave najboljša podlaga za malomarno delo. Mogoče se tožimo s tem, da pač vsak greši, ali pa s tem, da je boljši mir v hiši, kot vsakodnevno ugotavljanje, kako nam gre, kako posameznik opravlja svoje delo; če je do škode prišlo, kdo je za njo odgovoren ipd. Verjetno bi bile manjše neprijetnosti, če bi tako delali, naši poslovni rezultati bi bili še večji, s tem pa bi bil večji dohodek posamezne TOZD ter OD posameznika. To pomeni, da je naše zadovoljstvo zaradi ljubelega miru v hiši in kjer pogosto uporabljamo objektivne

težave kot pa da iščemo razloge za nastalo situacijo, le navidezno in za nas škodljivo. Veliko več dejanskega zadovoljstva bi nam prinesla popolna odgovornost posameznika in posameznih služb, oddelkov oziroma organizacijskih enot za svoje delo, ker nam edino to zagotavlja naš obstoj, razvoj in napredek v osebnem in družbenem standardu.

Čeprav je odgovornost v delovnem razmerju vezana predvsem na disciplinsko in odškodninsko odgovornost, obstajajo še druge oblike odgovornosti, ki se uporabljajo za dejanja, nastala v delovnem razmerju in sicer: kazenska odgovornost (povzročitev velike škode), odgovornost za gospodarski prestop ali prekršek, odgovornost za neustrezno opravljanje samoupravnih funkcij. V vseh teh primerih temeljijo ukrepi (sankcije) na subjektivni odgovornosti, to je krivdni odgovornosti – odgovornost se mora dokazati.

Obstaja tudi takomenovana objektivna odgovornost, to je, da TOZD odgovarja za škodo, ki jo delavec TOZD v zvezi s svojim delom povzroči tretji osebi – izven TOZD.

Uveljavljanje politike odgovornosti nima podlage le v predpostavki povečanja ali zmanjšanja dohodka, ampak tudi v predpostavki – delitev OD po delu. Z analitično oceno delovnih nalog smo ovrednotili vsa dela – opravila, ki jih posameznik opravlja; ovrednotili smo vse oblike odgovornosti pri delu (organizacijsko, strokovno in materialno) kar pomeni, da je zaradi povečane možnosti, da

delavec odgovarja (ima riziko) za morebitne posledice, ki bi nastale pri delu, tudi povečana osnova za OD. Torej ni nobenega razloga, da ne uresničujemo našo politiko odgovornosti, ker nam to nalaga narava samoupravnega sistema in ovrednoteno delo posameznika.

Ali se nam ne zdi nelogično, ovrednotiti vse mogoče oblike odgovornosti in izplačevati OD na tej podlagi, odgovornost pa uresničevati le izjemoma! Idealnega človeka namreč ni, idealne organizacije dela ni, napake in težave so „normalne“, prav bi bilo torej tudi njih vrednotiti. Zato smo jih teoretično vrednotili že ob ugotavljanju zahtevnosti dela na posameznih delih.

PERIC DIMITAR dipl. iur.

S CVETJEM IN TOPLO BESEDO

Kolektiv TOZD LIBNA Krško se je ob dnevu mrtvih s cvetjem in toplo besedo oddolžil spomenu mrtvih.

Tako smo v sredo 31. oktobra na zboru obeh izmen z minuto molka počastili spomin vseh preminulih nekdanjih članov našega delovnega kolektiva.

Popoldan pa je Osnovna organizacija sindikata organizirala komemorativno slovesnost pri spominskem obeležju v Rorah nad Krškim, kjer je bila zajeta leta 1941 skupina prvih krških borcev in dan po zajetju tudi postreljena.

TozD LIBNA KRŠKO je tudi sicer pokrovitelj tega spominskega obeležja iz NOB.

ZDENKA SRPČIČ

knjige in mi

V času tretjega slovenskega knjižnega sejma je podatek, da vsak drugi Slovenec ne prebere nobene knjige, še toliko vidnejši. Ne glede na to, da to velja tudi za mnoge druge dežele, saj nas v pozitivnem smislu prekašajo le prebivalci dežel severne Evrope, se s takim dejstvom, ne smemo zadovoljiti.

Glede na vse dražje tiskarske in druge usluge, ki so potrebne za nastanek knjige in s tem vse višje cene „končnega izdelka“ – knjige, pa je za dvig bralne kulture odgovorna tudi delovna sredina.

Če se ozremo po naših temeljnih organizacijah vidimo, da so interne knjižnice zelo slabo urejene, ali pa jih sploh ni. Strokovna literatura, družbenopolitične knjige in razne revije prebirajo tu in tam po pisarnah, medtem ko za beletristiko ni poskrbljeno. Seveda moramo pri tem upoštevati prostorsko stisko in vrsto objektivnih težav.

Posebno urejeno knjižnico, ki zajema poleg strokovne in družbenoslovne literature tudi nekaj splošnega branja, imata TOZD Libna in TOZD Delta, kjer so organizirane redne izmenjave s ptujsko ljudsko knjižnico. V Novem mestu so knjižne omare dokaj dobro založene z družbenopolitično literaturo, manj je strokovne, beletristike pa nimamo.

Redno bi morali izpopolnjevati naše knjižnice, hkrati pa skrbeti, da bi knjige iz naših polic našle pot do čim večjega števila delavcev. Če že ni pogojev za širšo knjižnico z „romani“ bi bile v našem, pretežno ženskem kolektivu, gotovo dobrodošle knjige o vzgoji, o zdravju in podobno.

Veliko več pozornosti pa bi morali posvetiti tudi „rdečim kotičkom“ in poskrbeti za popularizacijo te literature predvsem med mladino.

pogovor o šolanju ob delu

Nujnost nenehnega izobraževanja in izpopolnjevanja je že naša vsakdanjost. Način življenja in dela, tempo in strm razvoj na vseh ravneh zahteva šolanje in sprotno seznanjanje v obliki predavanj ali seminarjev. Nikoli nismo, pa tudi ne smemo biti zadovoljni s tem, kar znamo in čim več znamo, toliko bolj vemo, da bi morali vedeti še več. Lahko rečemo, da se sprotno izpopolnjujemo več ali manj vsi, pa najsi bo to zaradi zahtev na delovnem mestu, ali pa zaradi naše osebne želje po čim večjem znanju. Vendar vrnimo se nazaj na samo šolanje, v našem primeru, na šolanje ob delu.

Oblika šolanja ob delu omogoča izobrazbo in znanje vsem, ki so tega željni, pa morda v svojih šolskih dneh niso imeli pravih možnosti ali pa jih je mladostna nestrpnost popeljala stran od šolskih klopi. Ko se odrasel človek odloči za šolo ob delu, je gotovo ta odločitev težka, kajti ta vrsta izobraževanja zahteva velike napore, ogromno samodiscipline in od-poveoovanja. Dolžnosti na delovnem mestu, često družina in še šola, vse to je težko uskladiti. Vendar tudi to gre, če je volja tako trdna, kot je pri Nežki Godler, Danici Judež in Nadi Mole.

Danica Judež iz TOZD LOČNA
— ob delu končuje osemletko

Letos maja se je odločila, da bo ob delu končala sedmi in osmi razred. Stara je sedemindvajset let, mati dveh otrok — devetmesečnega in osemletnega sina. Da bi bila mera še bolj polna, je mož zaradi obveznosti cele dneve od doma, družina pa si gradi tudi svoj dom. V takih razmerah velja odločitev za šolo ob delu za zelo pogumno. Torej kako to, da se je Danica prav sedaj odločila končati osemletko?

„To bi morala storiti že mnogo prej, pa nisem bila dovolj odločna. Sram me je, da nimam osemletke in vse bolj sem se počutila manjvredno. Kljub obilici dela z otrokoma in

kljub gradnji sem se odločila za šolo in nihče mi tega ne bi mogel preprečiti. Nobenega predavanja ne zamudim in če se le da, si vzamem tu pa tam (ponavadi je to že pozno ponoči), nekaj časa za učenje.

Če bo še tako težko, bom vztrajala.

Tri izpite sem že opravila, zato je moja volja še toliko večja! Danica se je vpisala na Dopolnilno delavsko univerzo v Ljubljani, kjer ima z razliko od vsakodnevnih predavanj v Novem mestu — le enkrat tedensko po štiri ure predavanj. Komisija za kadre v TOZD LOČNA ji je odobrila, da ob sredah dela vedno samo v dopoldanski izmeni in ji tako omogočila reden obisk pouka. Brez razlag, pravi Danica, da se ne bi mogla učiti.

„To, da sem prisotna pri razlagi snovi, mi olajša učenje doma, veliko pa pripomore tudi pri mojem izražanju. Sprva se niti glasno nisem upala govoriti, ker nisem zaupala vase, sedaj pa se že znam jasneje izražati, poznam nove pojme. Več kot štirideset nas je v razredu in od vse povesod smo. Mnogi so precej starejši od mene, nekaj pa je tudi mlajših in pri vseh nas opažam, da nam šolanje, ki je sicer zelo težko, daje zaupanje. Za nami so že opravljeni trije predmeti — zemljepis, likovna vzgoja in glasba, čaka pa nas še veliko predmetov, samo tujega jezika nimamo. Rada imam slovenščino, saj sem že od majhnega veliko brala, bojim pa se matematike, pa morda kemije, saj o tem predmetu še prav nič ne vem.“

Z velikim veseljem pripoveduje Danica o učenju in zanima me, ali je bila tudi v šolskih letih tako zagnana?

„Pravzaprav sem se rada učila, vendar kot sirota sem živela na kmetih pri ljudeh, ki jim ni bilo do šole, le delo so poznali. Izstopila sem, ko sem bila dovolj stara. Potem sem komaj čakala, da zaslužim kakšen dinar in tako sem prišla pred štirinajstimi leti v Labod. Na raznih delovnih operacijah sem že delala, sedaj pa šivam rokave. Zahtevna operacija je to in mislim, da je norma kar previsoka. Potruditi se moram tako v šoli kot doma in na delovnem mestu, zato sem velikokrat utrujena. Vendar šole ne bom pustila — vztrajala bom in ko bom naredila osemletko, bi se rada odločila še za kakšno dvoletno šolo.“

Toliko volje do učenja, kot jo ima Danica Judež ne srečaš na vsakem koraku. Ljubezen do učenja pravi, da bo svojima sinovoma vcepila že zelo zgodaj, sicer pa je starejši otrok že šolar in to odlični učenec. Zase pravi, da je vesela vsakega srečanja z novo snovjo in novim predmetom. Ob tolikšnem navdušenju in prizadevanju tudi uspehi gotovo ne bodo izostali. Želimo ji vse najboljše ob njenem šolanju, za katerega je pripravljena toliko žrtvovati!

Nada Mole iz TOZD TEMENICA— srednja ekonomska šola

Nada obiskuje tretji letnik ekonomske srednje šole v Trebnjem. Stara je komaj dobrih osemnajšt let. Kljub svoji mladosti pa je odločna in resna. Po osemletki se je takoj zaposlila v Labodu, isto leto pa se je tudi vpisala v šolo. Kako to, da ravno na štiriletno srednjo šolo?

„Všeč mi je poklic ekonomskega tehnika, ta kader pa je tudi precej iskan. Na štiriletno šolo sem se vpisala tudi zato, ker mi ni samo do tega, da bi čimprej dosegla nek poklic, ampak se želim izobraziti, želim si čim več naučiti. Dvoletna šola bi mi dala ožje znanje. To kar se bom naučila v štirih letih, pa bo gotovo dobra podlaga za kasneje, če se bom odločila šolo nadaljevati.“

„Kolikokrat v tednu imate predavanja in kako je z izpiti? “ „Dvakrat tedensko ostajam v Trebnjem, ker predavanja nikakor nočem zamuditi. Izpite pa imam ob sobotah — nekaj v Trebnjem, nekaj v Ljubljani — le redko so čez teden. V takem primeru vzamem dopust.“ „V TOZD TEMENICA“ ste tudi predsednica mladine — ali skušate vplivati na vašo okolico, predvsem na mlade, da bi se odločili za šolo ob delu? “

„To je težko, ker že samo delo v mladinski organizaciji ne teče tako kot bi moralo. Večina se nas vozi na delo od

daleč, zato se težko zberemo popoldne na sestanku. Jaz sama bi si zelo želela narediti več v tej smeri, vendar kadar skličem sestanek, ni prave udeležbe. Veliko več vestnosti bi bilo potrebno, da bi se sploh začeli pogovarjati o izobraževanju in šolanju.“

„Po končani ekonomski šoli boste odšla iz proizvodnje, vendar vam bo specifičnost tega dela gotovo tudi v bodoče pomenila veliko preizkušnjo, tudi neke vrste šola za življenje.“

„Vedno bom cenila delo v proizvodnji in vedno mi bodo leta, ki jih bom preživela kot industrijska šivilja, ostala kot velika izkušnja. Tudi znanju, ki ga bom pridobila s šolo, bodo izkušnje iz mojega delovnega mesta v proizvodnji, veliko pomenile.“

„Pravite, da je bilo na srednjo ekonomsko šolo vpisanih na začetku 36 slušateljev, sedaj ko skupno opravljate tretji in četrti letnik, pa vas je ostalo le petnajst. Nekateri so se odločili za hitrejšo pot, drugi so obupali...“

„Srednja šola zahteva veliko dela, saj zajema splošne in specifične predmete, zato ni čudno, da je tak osip. Vendar zase trdim, da mi ni žal časa za učenje. Počutila bi se zaostalo, če se ne bi bila pripravljena potruditi. Kasneje bi si želela delati še višjo šolo za socialne

Ni mi samo do tega, da čim prej pridem do poklica, ampak se želim čim več naučiti.

delavce. Vem, da bi bil mojen vpis brez srednje šole, vendar v tem primeru bi manj splošnega znanja otežilo delo.“

Nežka Godler — DSSS — Višja upravna šola

Te dni smo čestitali Nežki Godler za uspešno končano višjo upravno šolo. Študij je zajel štiriindvajset izpitov iz pravnih in družbenopolitičnih predmetov. Nežka je šolo končala v dveh letih, kar je za izredne študente redko. Gotovo ji je šola „ležala“, kot se temu reče.

„Ko sem se vpisala na Višjo upravno šolo, še nisem vedela ali mi leži ali ne, vendar sem kmalu z veseljem ugotovila, da sem na pravi poti, da mi to, kar mi nudi moja šola, nadse odgovarja. Pravzaprav moram

reči, da so mi več težav predstavljali diferencialni izpiti, potrebni za vpis (slovenski jezik, matematika, zgodovina, samoupravljanje in marksizem), kot pa študij sam.“

„Kaj te je pripeljalo do odločitve za študij ob delu in, ali si kolebala med večimi šolami, si morda kdaj pomislila tudi na srednje šole? “

„Moje delo v prejšnji delovni sredini ni bilo cenjeno, ker pač nisem imela „papirja“. Čutila sem se sposobno in bolelo me je, da nikoli nisem dobila priznanja. To me je pripeljalo do odločitve. Čeprav nisem imela srednje šole, sem z delom dobila toliko izkušenj, da sem se brez strahu odločila za višjo šolo. Štiriletna srednja šola bi bila zame predolga in preširoka, saj imam družino, ki je že v teh dveh letih mojega študija precej trpela.“

„Ali si v času študija opazila razlike pri dojemaju in povezovanju snovi s prakso med rednimi in izrednimi študenti? “

„Študij na višji upravni šoli je živo povezan s prakso, kar smo izredni študentje ugotavljali ob vsakem predmetu posebej, medtem, ko je snov za redne študente povsem teoretična in bodo morali ob vstopu v delovno razmerje šele iskati povezave. Delovna praksa dopolnjuje ta študij.“

„Družina, delovna sredina in študij — vsako področje zase zahteva človeka celega in vse to vskladiti je kaj težko. V času študija si se morala odrekati družini, zaradi vožnje in predavanj v Ljubljano si bila večkrat celo lačna... Kakšne imaš občutke sedaj, ko je vse to za teboj? “

„Kar nekaj mi manjka. Vse-la sem sicer, da se lahko sedaj več ukvarjam s svojo hičerko, ki hodi že v drugi razred in me zelo potrebuje, da imam več časa za gospodinjstvo, da lahko spremljam tekoče dogodke. Vendar mislim prihodnje leto, če le ne bo prišlo kaj vmes, s študijem nadaljevati na drugi stopnji.“

„Ali misliš, da ti je šola, ne glede na to ali boš nadaljevala ali ne, dala dovolj znanja za delo? Ali pa morda čutiš, da se boš morala še sproti izpopolnje-vati glede na širino, ki jo lahko zajameš z višjo upravno šolo? “

„Vsako delovno področje ima svoje specifičnosti in glede na to bom morala svoje znanje nenehno dopoljevati. Šola nam je dala smernice, lažjo orientacijo, od tu naprej pa mora vsak sam graditi svoje znanje. Zato bi si želela delovnega mesta, ki bi mi to tudi omogočilo. Želim si živo in ustvarjalno delo.“

Iz obiska delavcev TOZD TIP—TOP v Delti.

konferenca komunistov v Libni

Zadnje dni oktobra smo se člani OÖZK TOZD Libna sestali na Sromljah ob letni konferenci. Razprava je tekla o problemih, ki nas težijo, to je od osebnih dohodkov do gospodarskih razmer v TOZD. Prav tako smo razpravljali o odsotnosti iz dela, ki se vse bolj pojavlja, kot tudi o planiranju in medosebnih odnosih.

Najprej naj omenim osebne dohodke, za katere vsi čutimo, da so nizki, hkrati pa jih opravičujemo s tem, da smo pač v tekstilni industriji. Sami se moramo boriti za čim večji mesečni plan, s tem pa se bo tudi dohodek povečal, kar pa prinese tudi višje osebne dohodke. V tej smeri bi bilo potrebno več narediti v okviru delovne organizacije, saj je fluktuacija prav zaradi nizkih prejemkov občutna v večini TOZD.

Nadalje smo razpravljali o gospodarskih razmerah pri nas, s katerimi smo sicer zadovoljni, vendar moramo tudi na tem področju narediti še več. Predvsem moramo izboljšati organizacijo dela in tehnologijo, prizadevati se moramo za še boljše kvalitete naših izdelkov in za boljše sodelovanje z ostalimi TOZD, predvsem s TOZD Commerce in s skupnimi službami.

Bese da je tekla tudi o doseganju mesečnega plana TOZD.

Plan ni dosežen predvsem zaradi velikega izpada delovne sile (pogostih bolniških dopustov), vrjetno pa so vzroki tudi v tem, da v našem OTZD zajamemo izdelavo raznolikih izdelkov — kril, bluz in nekaj moških srajc. Sklenili smo, da bomo povabili na razgovor predstavnike zdravstvene službe, ker menimo da je precej bolniških dopustov neupravičenih. Komunisti in vse samoupravne sile bi morale v svojih sredinah vplivati na zmanjšanje izostankov, kajti tudi tu je del našega osebnega dohodka.

Spregovorili smo tudi o izobraževanju in aktivnosti komunistov. Nismo zadovoljni z delom delegacij SIS, premalo pa je tudi individualnega izobraževanja.

Na letni konferenci smo izvolili tudi novo vodstvo OÖZK TOZD Libna. Sekretar OO bo Nuša Lapuh, namestnik pa Ivan Kastrevc.

V novem mandatu obdobju upamo, da bomo uspešno rešili našta vprašanja in da bo naše delo tudi sicer plodno.

NUŠA LAPUH

začetne težave so mimo

Namen našega glasila je tudi predstaviti svojo delovno sredi-

no, zato sem se namenila, da bom napisala par besed o naši TOZD ZALA.

Odkar smo postali samostojna temeljna organizacija združenega dela, se je marsikaj spremenilo. Z nazivom TOZD smo dobili tudi veliko odgovornosti.

Preden smo stopili na samostojna tla, smo poskrbeli za naše ime. Delavski svet je predlagal, naj bi se naša temeljna organizacija imenovala po potoku Zala, mimo katerega se vozimo proti Ljubljani. Na zboru delavcev je bil ta predlog tudi sprejet.

Pri imenu je šlo gladko, več težav pa je bilo, ko smo iskali direktorja. Na razpis se ni javil nihče, tov. Albina Tušarjeva pa je funkcijo direktorja TOZD sprejela le začasno. Kolektiv si želi, da bi tovarišica Tušarjeva tudi v bodoče ostala na tem delovnem mestu, saj je s svojo skrbnostjo in delavnostjo dokazala, da je tak „direktor“, ki bi ga težko dobili. Vsi v kolektivu smo mnenja, da ni več potrebno razpisovati delovnega mesta individualnega poslovodnega organa, ker imamo v naši sredini dovolj sposobno tovarišico.

Za naš začetek je zelo pozitivno, da smo do sedaj poslovali brez izgube. Na rezultate smo ponosni, saj z njimi dokazujemo tudi v naši občini Idrija, da smo kos nalogam, ki smo si jih zadali v začetku letošnjega leta.

ANICA URŠIČ

november, mesec boja proti alkoholizmu

Otvoritev razstave s kulturnim programom je bila za delavke TOZD Ločna prijetna osvežitev.

Svetovna zdravstvena organizacija, ki šteje alkoholizem za enega najhujših problemov sodobne socialne medicine, je mesec november proglasila za mesec boja proti tej nevarni bolezni. Ne smemo pozabiti, da je 15 odstotkov odraslih moških bolnih za alkoholizmom, med alkoholiki, ki se pa zdravi v naši republici v raznih psihiatričnih ustanovah, pa je kar 11 odstotkov žensk.

Alkoholik izgubi v življenju cca deset delovnih let, kar pomeni, da v Jugoslaviji med eno generacijo izgubimo zaradi alkoholizma okrog 90.000.000 delovnih let, če vemo, da je v naši deželi 900.000 alkoholikov. Vendar pa alkoholik, ne izgublja le delovnih dni in let; saj tudi kadar je na delu prisoten, njegove sposobnosti niso take, kot pri abstinentu.

Predolgo smo gledali na alkoholizem vse drugače kot bi morali. Alkoholizem je bolezen — težka in dolgotrajna. Boj za zdravljenje pa mora biti skrb nas vseh, ne pa samo prizadetega in njegove družine. Alkoholiku mora delovna sredina omogočiti zdravljenje, mu ob tem pomagati, ga vzpodbujati in ga nato tudi rehabilitirati.

Današnje metode zdravljenja alkoholikov zajemajo tudi delo v klubih. V Sloveniji smo jih začeli ustanavljati leta 1969. Za ustanovitev kluba je potrebna moralna in materialna podpora družbenopolitičnih skupnosti, delovnih organizacij in lokalnih zdravstvenih in socialnih služb.

Te so dolžne v klube vključevati za to dejavnost dopolnilno izobražene terapevte — od zdravnikov do socialnih delavcev.

Kompleksna socialno-psihiatrična obravnava alkoholika, bolniku omogoča, da postane ponovno ustvarjalni član naše skupnosti.

zdravljenje in preprečevanje alkoholizma

Alkoholizem postaja vse bolj pereč problem tudi med mladimi.

Alkoholik začne razmišljati, da bi se morda zdravil in prevzgojil šele, ko zaradi svojega alkoholičnega obnašanja pride v ožjem ali širšem okolju v takšno zagato, da nima drugega izhoda kot zdravljenje. Seveda pa je od razmišljanja o zdravljenju do rehabilitacije zelo dolga pot. Pri nas samo vsak deseti alkoholik, ki pride na posvet v psihiatrično ordinacijo, uspešno zaključi intenzivni del zdravljenja v dispanzerju ali bolnišnici vsi drugi pa s svojimi izrednimi sposobnostmi za manipulacijo tako učinkovito obvladujejo svoje okolje, da lahko še naprej (običajno do smrti) pijančujejo in se obnašajo asocialno.

Osnovna načela zdravljenja

1. Ker ni bolan samo alkoholik, temveč tudi njegovo družin-

sko in delovno okolje (zato govorimo o zahodni alkoholični kulturi), pride v poštev le ekološko zdravljenje, ki sta vanj vključeni tudi družina in delovna skupina.

2. Terapevt sam je brez moči, edino v skupini lahko nekdanji alkoholik spozna svojo dejansko situacijo in dobi spodbude za drugačno življenje.

3. Alkoholik se mora konfrontirati s stvarnostjo svojega alkoholičnega razčlovečenja in začeti v redu delati ter se obnašati socializirano, kajti to je edini način, da mu bo okolje postopoma začelo verjeti. Samo z delom in normalnim obnašanjem si bo spet pridobil naklonjenost svojcev in prijateljev.

Samo z delovnimi uspehi se mu bosta dvignila samozavest in samospoštovanje. Kdor je alkoholik zaradi dolgoletnega zastajanja v svojem intelektualnem in emocionalnem razvoju nazadoval in veliko izgubil na vseh področjih človeškega udejstvovanja, ga moramo aktivirati v tolikšni meri, da bo z nadpoperčnimi prizadevanji med večletno rehabilitacijo nadomestil vse tisto, kar je zaradi sužnosti alkoholu zamudil. Rehabilitacija študenta—alkoholika naprimer, ki je zapravil tri leta študija, traja tako najmanj osem let.

Osebnostna rehabilitacija je pogoj za družinsko, obe pa za poklicno in družbeno rehabili-

tacijo. Vse je prepleteno in med seboj povezano.

5. Da bi nekdanji alkoholik zbral dovolj moči za polno in vsestransko rehabilitacijo, mora zdravo živeti: trdo delo, intenzivna jutranja telovadba, planinarjenje, opustitev kajenja itd.

Med procesom zdravljenja in rehabilitacije se mora nekdanji alkoholik tako spremeniti, da bo „svobodo od“ (prisile, ki izvira iz odvisnosti od alkohola) začel preusmerjati v „svobodo za“: graditev aktivnih vezi s svojim družinskim, delovnim in širšim družbenim okoljem, za ustvarjalno delo in spontano aktivnost na različnih področjih človekovega udejstvovanja.

Nekaj spoznanj v zvezi s preprečevanjem alkoholizma

1. Vsak alkoholik je bil najprej družaben, zmeren pivcev.

2. Vsakdo med nami lahko postane alkoholik, razen abstinentov.

3. Znanstvenega dokaza o koristnosti alkohola ni nobenega, medtem pa imamo v SR Sloveniji najmanj 80.000 dokazov (t. alkoholikov), da alkohol razkrajja posameznika, družino in družbo.

4. Ne vemo še kakšno je „pitje po pameti“, ki bi vsakega pivca zanesljivo obvarovalo pred alkoholizmom.

IZ INFORMACIJ ZAVODA SRS ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO

Izdelki pacientov psihiatrične bolnice Idrinja v TOZD ZALA

Topla, domača in vabljava je tapiserija. Prihaja iz skandinavskih dežel, kjer jo imenujejo RYA. Tapiserije pravzaprav niso nič novega, saj so jih pozali že v srednjem veku. Dandanašnji pa na način tapiserije izdelujemo najrazličnejše stvari – od stenskih preprog pa do večernih oblek.

Za vozlanje preprog moramo imeti veliko časa in še več potrpežljivosti; opravilo samo pa ni težko. Vozlamo na različne načine, ki se jih pa ni težko naučiti. Če imamo umetniško žilico, si vzorec izrišemo sami, sicer si ga prilagodimo iz zaves, tapet ali pa poiščemo v revijah.

Ni čudno, če je spričo takih kvalitet vozlarja tapiserij v prilagojeni obliki našla mesto tudi v zbirki terapevtskih tehnik v sklopu dejavnosti delovne terapije pri obravnavi psihiatričnih bolnikov.

Delovna sposobnost postaja v današnji družbi posebna vrednota vsakega posameznika. Pridobivanje, vzdrževanje in krepitev delovne sposobnosti je glavni namen delovne terapije v psihiatriji. To dejavnost vodijo delavci – terapevti in delovni inštruktorji z namenom, da se aktivirajo še zdrave plasti bolnikov osebno in v namenu prebujanja zdravljenih. Delovni terapevti v bolnišnici Idrinja so tudi kulturni delavci, iniciatorji in vodje programiranega manualnega in kreativnega dela. Predvsem pa je cilj njihovega dela aktivno vključevanje bolnikov v način in metode zdravega življenja. To pa ne zajema le dela, marveč tudi ustvarjalni prosti čas, rekreacijo, razvijanje zdrave družabnosti, optimističen pogled na svet in ne nazadnje kritičen odnos do svoje bolezn.

Zbirka tapiserij, ki so jih izdelali pacienti psihiatrične bolnice v Idrinji in je te dni razstavljena v jedilnici TOZD Zala, je le delček bogate palete dejavnosti pacientov v času zdravljenja. Razstava je nastala s sodelovanjem kulturnega animatorja TOZD in Psihiatrično bolnišnico Idrinja, ki skuša vse bolj zaživeti z utripom mesta. Razstava tapiserij pacientov pripomore tudi k reševanju združnega odnosa do psihiatrije.

MIHAELA REVEN

V imenu naše delovne organizacije je članom slikarske amaterske skupine Vladimir Lamut izročil priznanja direktor TOZD Ločna, tov. Tekstor.

slikarska razstava

Tesni stiki novomeškega dela Laboda z amatersko skupino VLADIMIR LAMUT so omogočili še eno slikarsko razstavo v naših delovnih prostorih. Skupina je bila letos spomladi organizator likovne kolonije, v kateri je sodelovalo sedem mest iz cele Slovenije. Nad prireditvijo je prevzel pokroviteljstvo novomeški del Laboda. Ker je akcija zelo uspela in naletela na zelo ugodne odmeve, bo prerasla v stalno prireditve.

Šest članov skupine nam je predstavilo dela, ki so nastajala v času dveh let. Sicer obsežnejšo razstavo, s katero se je skupina VLADIMIR LAMUT že predstavila v Dolenjski galeriji

in gostovala na Jesenicah, je z manjšim številom del prenesena v našo jedilnico.

Slikarji – amaterji so več ali manj vezani na svojo domačo krajino, ki jo podajajo predvsem v oljni tehniki. Vaški motivi, stari hrami, nekaj pa tudi portretov so slike, ki so nam vsem blizu. Barve, ki jih nudi narava v svojih štirih letnih časih, vejejo iz platen in, kot je rekel tov. Tekstor, direktor TOZD LOČNA ob otvoritvi, nas pritegnejo da vsaj za trenutek pozabimo na delo, na nome...

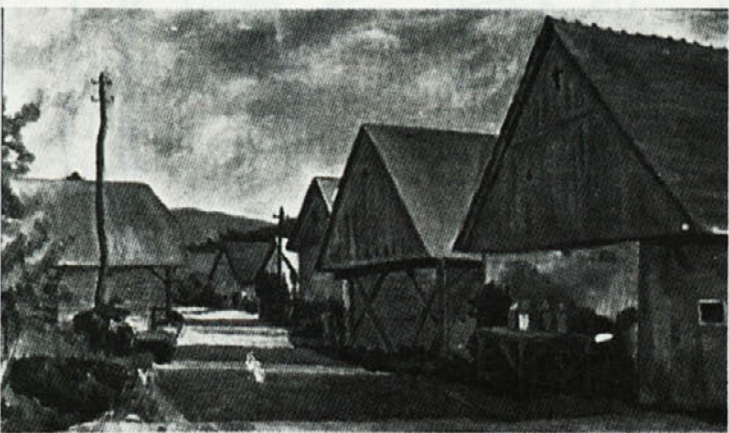
Kaj pomeni taka razstava za nas? Premalo je, če rečemo samo veliko. Od tu in tam smo in težko si odtrgamo čas za ogled galerije, hkrati pa je to ustanova, v katero se nam včasih zdi, da tja „ne sodimo“. Zakoreninjeno je mnenje, da je uživanje kulturnih dobrin domena izobražencev, intelektualcev. Akcija za prepajanje sleherne delovne sredine s kulturnimi dogodki so vse pogostejše in tako mnenje bi ob nenehnih

naporih za to, da kultura služi nam vsem, že moralo biti izpodrinjeno! Vendar ne gre samo za galerije! Gre zato, da dobro in kvalitetno delo, ki je po svoji tematiki in pristopu blizu nam vsem, pride do širokih množic in s svojo močjo, vzbudi občutek nečesa lepega. Da zaznavamo umetnost in se ob pogledu na sliko razveselimo, ali uživamo ob glasbi, prisluhnemo recitaciji... Čim pogostejši bodo stiki z umetniškimi deli, toliko večja bo tudi potreba po tem. Nekega dne si bomo zaželeli zopet videti ali pa slišati to ali ono delo in morda bo želja po tem napotila naš korak v galerijo ali na koncert.

Zato smo bili veseli razstave slikarske skupine VLADIMIR LAMUT kot tudi kulturnega programa ob otvoritvi, kjer smo prisluhnili učencem novomeške glasbene šole. Morda pa bi bilo prav, da bi v bodoče ob takih prilikah tudi nekdo med nami sodeloval s primerno recitacijo ali kako drugače.

Na otvoritvi je delavkam spregovoril tudi član skupine, ki je predstavil delo le-te in se zahvalil za gostoljubnost. Naša delovna organizacija pa je šestim slikarjem podelila priznanja.

Slikarska razstava je bila v naših delovnih prostorih zelo topla sprejeta, kar potrjuje pravilno odločitev organizatorjev, da bomo morali z galerijsko dejavnostjo še intenzivneje nadaljevati. Del v tem prizadevanju je tudi prevzem stalnega pokroviteljstva nad likovno kolonijo, katere organizator je skupina VLADIMIR LAMUT.

ali smo doughmeli delegatski sistem?

Predstavniki Občinskega sindikalnega sveta v Trebnjem so v vseh delovnih organizacijah, temeljnih organizacijah združenega dela in ustanovah te občine opravili pogovore z delegati. Povod za ta nadvse koristna srečanja, je bila vrsta slabo obiskanih sej delegacij, ki so bile včasih zaradi nezadostne udeležbe celo nesklepčne.

V TOZD Temenica delujejo tri delegacije. Zakaj njihova aktivnost ni taka kot bi morala biti, pa je bila tema pogovora s predstavniki Občinskega sindikalnega sveta Trebnje.

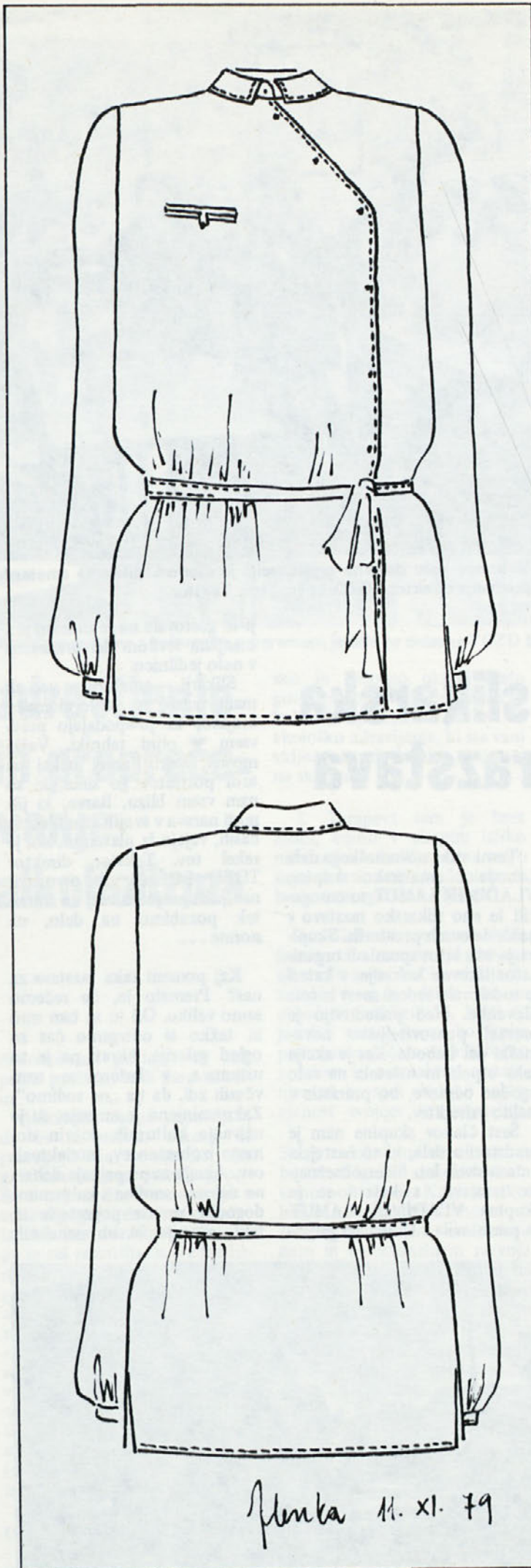
Že pred tem srečanjem so v TOZD Temenica na razširjeni seji delavskega sveta razpravljali o delu družbenopolitičnih organizacij in o delu delegacij. Delavci sami so čutili, da bi kot delegati morali narediti nekaj več, pa niso našli poti. Na omenjenem pogovoru pa so bili vsi problemi izenačeni in osvetljeni. Delegati v TOZD Temenica so se pritoževali predvsem nad visoko-strokovnimi in s tem, za našega delavca in še za marsikoga drugega, nerazumljivimi gradivi za seje. Tako pripravljena gradiva bi bilo potrebno natančno preštudirati in jih nato v preprostejši in nazornejši obliki posredovati delegatom. Le tako bi delegati snov razumeli in le tako bi se lahko zanimali za to ali ono vprašanje, se znali opredeliti in tako uspešno opravljati zaupano funkcijo. Taka oblika dela pa bi bila hkrati tudi najboljši način delegatskega izobraževanja. Predavanja, ki jih je v ta namen organiziral Center za izobraževanje v Trebnjem, niso zadostila svojemu namenu.

Nerazumljivemu gradivu pa se za slabo obiskane seje pridružujejo še drugi vzroki. V TOZD Temenica so jih delegati takole našli:

– Povečini normirana delovna mesta ne dopuščajo daljše odsotnosti

– Pretežno ženski kolektiv pogojuje veliko porodniških dopustov, bolniških za nego otrok in podobne odsotnosti

– Večina delavcev se vozi na delo iz širšega območja, kjer ni drugih vez kot samo delavski avtobusi, seje pa se često zavlečejo v popoldanske ure.

Alenka 11. XI. 79

interna razprodaja

Že po utečeni praksi imamo v Labodu dvakrat letno organizirano interno razprodajo naših izdelkov. Trideset do petdeset odstotkov znižano blago imajo naši delavci priložnost odplačati v treh obrokih.

Razprodaja zajema del stare zaloge, vzorce, desortirane artikle in blago z napako. Na letošnji jesenski razprodaji smo pokupili za cca 80 starih milijonov blaga, po posameznih TOZD pa se številke takole obračajo:

- Libna – 15 starih milijonov
- TIP – TOP – 9 in pol st. mil.
- Zala – 5 starih milijonov
- Temenica – 3 stare milijone
- Ločna – 14 starih milijonov
- Delta – 21 st. milijonov
- Commerce – 6 st. mil.
- DSSS – 5 in pol starih milijonov.

Po številkah sodeč smo za zimo – vsaj kar se tiče oblek – dobro preskrbljeni!

ZIMSKA KOLEKCIJA

Priprave za letošnjo kolekcijo jesen – zima potekajo že sedaj. Nastajajo skice na predlogi barvnih kart materialov, ki bodo prispeli kasneje, najprej za vzorčne modele nato pa v metraži.

Barve odgovarjajo modnim zapovedim. Vzorčki so drobni – cvetlični, veliko je tudi geometrijskih likov vzklajenih v lepe vzorce.

Materiali so raznovrstni – svila, razni bombaži, flanele, jerseyi...

Prijetni so za otip, za nošnjo pa prav tako.

ALENKA

– Si tudi ti med tistimi delegati, ki vso mandatno dobo niso ust niti odprli?
– Kje pa, vsakič, ko sem prišel na sejo, sem rekel dober dan!

varstvo pri delu - vzgoja in skrb slehernega človeka

Z vzgojo varstva pri delu bi morali začeti že pri mladini na šolah vseh vrst in stopenj.

Ne mislim posegati v področje dela varnostnega inženirja, ampak želim pojasniti da je vzgoja izredno važna za vzorno opravljeno delo. V Sloveniji je število nesreč pri delu naraščalo vse do 1964 leta, ko se je poškodoval vsak deseti delavec. Šele po začetku izobraževanja varnostnih inženirjev in tehnikov ter njihovi vključitvi v delovno organizacijo je začelo število nesreč pri delu upadati.

Pouk varstva pri delu zahteva zakon, narekuje ga zdrava pamet, samo učni načrti se mu doslej bolj ali manj spretno izogibajo, kar ne bi veljalo v pouk kemije, fizike, tehnologije obdelave materiala in še česa vplesti nekaj ur, med katerimi bi se učenci in študentje pogovarjali o nevarnostih, s katerimi se srečuje človek pri delu.

Če bi absolventi šol prišli z več znanja o varstvu pri delu v delovno organizacijo bi se hitreje vključevali v vestno opravljanje del in nalog.

Kako je pri pouku tehnične vzgoje?

SEMINAR ZA TELEFONISTE

Republiški zavod za izobraževanje v Ljubljani je organizator seminarja za telefoniste. Iz naše delovne organizacije se ga je udeležil tov. Bojan Potočar. Seminar zajema več predmetov, med njimi tehniko telefonije, telekomunikacijo, poštne storitve in govorni jezik. Med predavatelji pa so znani strokovnjaki in družbeni delavci.

Seminar obiskuje trideset udeležencev, predavanja pa imajo trikrat tedensko po pet ur. Po končanih 190 urah predavanj bodo udeleženci iz vseh predmetov opravljali tudi izpite.

Namesto da bi se o varstvu pri delu pogovarjali tudi takrat, ko teče beseda o razvoju tehnike, humanizacije dela, o njegovi povezanosti z družbeno-ekonomskimi odnosi, o racionalizaciji in avtomatizaciji proizvodnje, tudi v šoli govorijo o varstvu pri delu samo kot o vrsti neposrednih varnostnih ukrepov, namenjenih učencem v učnih delavnicah.

Nič čudnega, če z delom varnostnega inženirja ali tehnika v delovni organizaciji včasih nismo zadovoljni. Njegovih zahtev po vzgoji ne razumemo, ker smo sami premalo poučeni o tem. Ljudje, ki jih je šola naučila, da je za varno delo dovolj prijeti nož za ročaj, ne pa pomisliti tudi na druge nevarnosti, ki so v zvezi s tem in naslednjim gibom, se prav gotovo ne bodo sposobni dovolj varovati, pa tudi nasvete varnostnih inženirjev in tehnologov bodo sprejemali s kančkom rezerve.

Nesreč pri delu je še preveč, da bi se lahko mladina z naštetimi šolskimi predmeti učila samo delati, pri tem pa bi ji pozabila povedati, kako naj delajo da bodo ostali zdravi.

Aktiv RK skupaj z varnostnim inženirjem pripravlja nekaj predavanj o varstvu pri delu in zdravstveni vzgoji.

Upajmo, da se bomo teh predavanj udeležili, in se tako naučili kaj koristnega.

DRAGICA NENADIČ

NAŠA REVOLUCIONARNA DRUŽBENA USTVARJALNOST

Tisto, za čemer so težili jugoslovanski komunisti s Titom na čelu, je bila torej revolucionarna partija marksistično-leninskega tipa, ki pa je bila hkrati sodobna in originalna tvorba jugoslovanskega delavskega gibanja, vsestransko prilagojena danim potrebam in pogojem boja delavskega razreda in naprednih sil narodov Jugoslavije.

Samo takšna partija je mogla v usodnih zgodovinskih dilemah tik pred drugo svetovno vojno pokazati prave poti, sredstva in zaveznike v boju proti najmočnejšemu razrednemu in nacionalnemu sovražniku, s katerim so se delavski razred in narodi Jugoslavije kdaj spopadli. Samo takšna partija je bila sposobna boj za nacionalno osvoboditev povezati z ljudsko demokratično in socialistično revolucijo in stihijno destruktivno moč revolucionarnih množic spremeniti v revolucionarno družbeno ustvarjalnost.

EDVARD KARDELJ
(28. 12. 1967)

aktiv RK

6. novembra se je drugič sestel aktiv rdečega križa, ki ga sestavljajo člani iz TOZD Ločna, TOZD Commerce in delovne skupnosti.

Člani aktiva smo se pogovorili o programu dela aktiva, o uredništvu zastavljenega programa in o pomanjkljivostih v dosedanjem programu oziroma delu.

Za predsednika aktiva smo člani izvolili tov. Jožeta Pirnar, aktivnega krvodajalca in člana aktiva RK v krajevni skupnosti Ločna. Aktiv je bil enotnega mnenja, da se bo posebno potrudil za nekatere akcije in sicer: obnovil bo akcijo zbiranja obveznic posojil za ceste za medicinske instrumente, organizirali bomo tribune s predavanji zdravstvenih delavcev o boleznih in negi oziroma nevarnosti uživanja alkohola, kajenja, o varstvu pri delu itd.

Sindikat in aktiv RK bo skrbel za upokoјence, ostarele in obolele sodelavce.

Bolj aktivno se bomo morali vključiti v delo in sodelovati z aktivom RK KS Ločna, saj je ta aktiv pri svojem delu zelo uspešen.

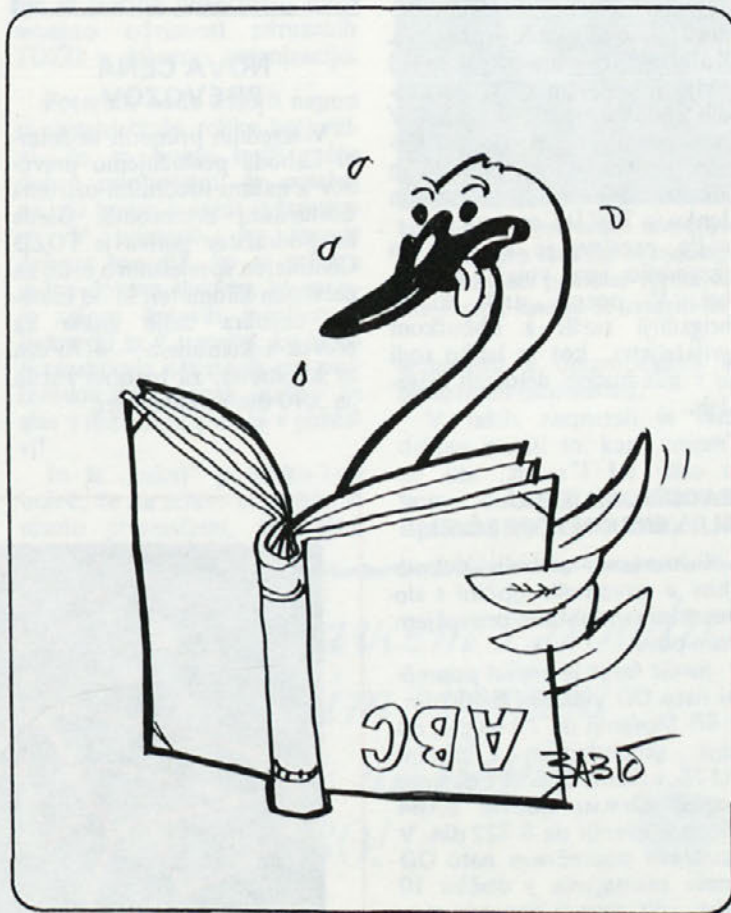
Aktiv si bo glede na potrebe po krvi posebno prizadeval, da bi pridobil oziroma povečal število krvodajalcev v naši delovni organizaciji. Organizirali bomo akcijo zbiranja malo rabljene obleke, ki jo bomo razdelili tistim, ki živijo v materialno težjih pogojih.

V tovarniškem glasilu bomo uvedli redni zdravniški kotichek, v katerem bodo objavljeni prispevki zdravstvenih delavcev po interesu bralcev.

Na aktivu RK je bil spreje predlog, da se krvodajalce, ki so darovali kri nad 20-krat posebej pohvali, saj so ti lahko za vzgled. Aktiv bo realiziral za krvodajalce že planiran izlet spomladi, ker je to sedaj nemogoče zaradi časa in vremenskih razmer.

Tako naj bi bilo delo aktiva pestro in stalno, čutil naj bi se human utrip aktiva v naši delovni sredini.

NEŽKA GODLER

dragi sodelavec!

„Prijatli . . . .“

Si že kdaj zapel, morda prebral ali se naučil na pamet Prešernovo Zdravljico. Kolikokrat si „skočil na pomoč“ prijatelju, ki se je trudil spomniti to ali ono melodijo . . . ?

Nekajkrat! Lepo, vendar sem prepričana, da se tedaj niti zavedal nisi, da so ob tem, ko si mu pomagal storil zelo, zelo malo, pa vendar mnogo.

Kolikokrat si se vprašal, kaj je kultura? Si morda našel odgovor? Ne! Tudi jaz ga nisem. Ne bodi zato žalosten, kajti, poglej; oba živiva v sodobnem svetu, svetu napredka in tehnologije, v svetu, kjer ni niti zate, niti zame trenutka sprostivne in razvedrila. Vidiš, oba sva okupirana z enakim „danes“. Hitim jaz, hitiš ti, a vendar sva oba prepočasna — čas prehiteva naju. Mi boš pomagal, da ga ustaviva? Daj, prisedi, da se pogovoriva.

Res je tako, današnji vsak dan se ponavlja . . . Neprestano me obdajajo govorice: v trgovini ne dobim kave, zmanjkalo je pralnega praška, na zalogi ni soli, podražila se bo elektrika, plin. Nikoli pa ne slišim praviti: v knjigarni ni moč kupiti te ali one knjige (razen ob pričetku šole), plošče z resno ali kasete z narodno glasbo. Kje je ostal naš posluš za dolgoletna ustvarjalna prizadevanja velikega števila kulturnih ustvarjalcev?

Mar res ne znamo več ceniti njihovega dela, dobrin, ki so kljub današnjemu času nujno potrebne?!

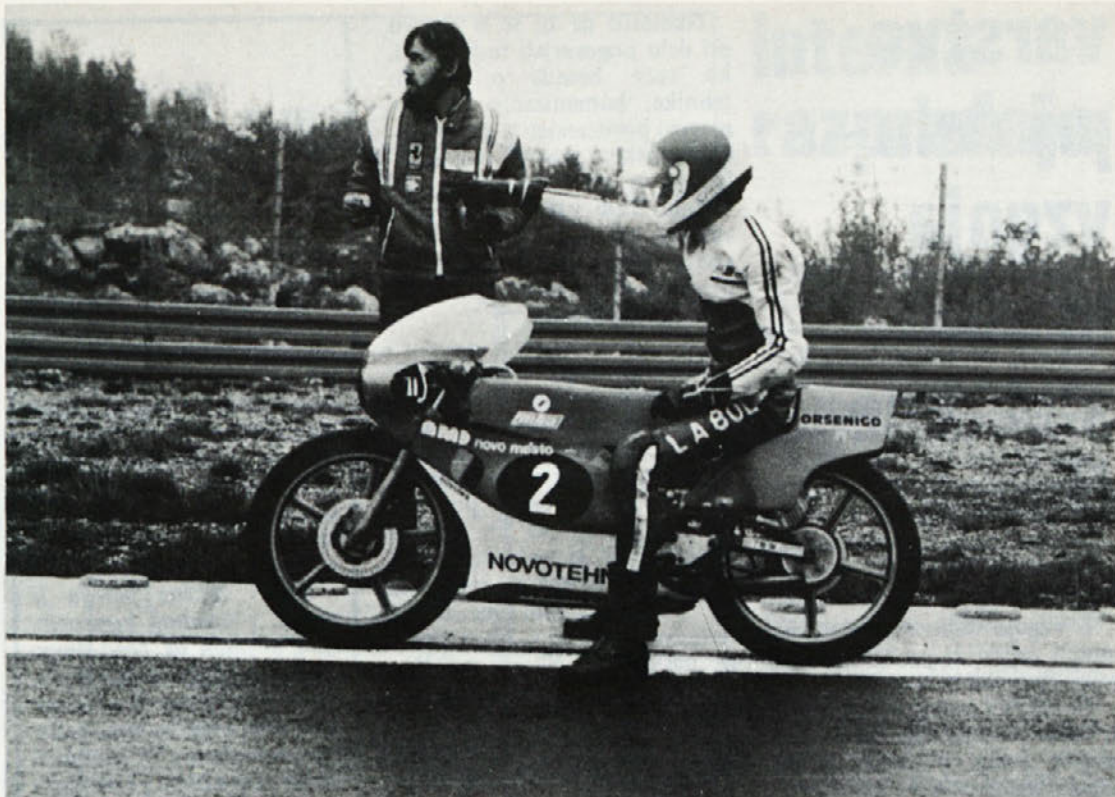
Dragi prijatelj, da vsem tem ne bo tako, priskoči na pomoč! Vabijo te razna kulturna društva v delovni organizaciji sami, v tvoji krajevni skupnosti, občini. Potrudi se in prispevaj svoj delček za ohranitev kulturnega poslanstva naših prednikov!

Kultura ni stvar vsakega posameznika, temveč domena vseh nas.

MIRA

POMOČ OBČINI HERCEGNOVI

Delavski svet TOZD Commerce je na svoji seji sprejel sklep, da se na pobudo koordinacijskega odbora za pomoč Črni gori pri Občinski konferenci SZDL — Novo mesto, odobri 100 din po zaposlenem kot solidarnostna pomoč pobrateni občini Hercegnovi, ki je bila v spomladanskem potresu v Črni gori močno prizadeta.

Skromen in prijazen Novomeščan Alojz Pavlič je letošnji jugoslovanski prvak hitrostnih dirk v kategoriji 125 ccm. Labod je materialno podpiral Pavliča že od njegovih prvih uspehov dalje, Alojz pa na vseh dirkah nosi na svojem kombinezonu napis LABOD.

SREČANJE BRIGADIRJEV

Občinska konferenca ZSMS je ob prazniku novomeške občine organizirala srečanje brigadirjev, ki so sodelovali v mladinskih delovnih akcijah v letu 1978 in letos.

Srečanje brigadirjev iz cele Jugoslavije v novomeškem domu JLA je bilo nadvse prisrčno. Kulturni program je ponazoril življenje, delo in občutke mladih v delovnih akcijah. V zanimivem in pestrem kulturnem programu je s pesmijo in kitaro sodeloval tudi Miran Jenko iz TOZD Commerce.

Po proslavi je za ples in razvedrilo igral vojaški ansambel. V poznih urah so se brigadirji razšli z občutkom prijateljstva, kot se lahko rodi le v mladinskih delovnih brigadah.

ZAOSTAJANJE ZA SLOVENSКИM POPREČJEM

Primerjava osebnih dohodkov v novomeški občini s slovenskim republiškim poprečjem nam pove:

junija letos je znašal poprečni neto OD v občini 6.460 din, v SR Sloveniji pa 7.148 din, od tega: gospodarstvo v občini 6.175, v Sloveniji 6.901 dinar, v negospodarstvu občine 8.184 din, v Sloveniji pa 8.522 din. V skupnem poprečnem neto OD znaša zaostajanje v občini 10 odst., od tega v gospodarstvu 11 odst. in v negospodarstvu 4 odst.

POPRAVEK

V prejšnji številki naše glasila se je vrnila neljuba vsebinska napaka: v rubriki „Naš pogovor“ popravljamo, da je Milan Gregorin sekretar OO ZSMS, ne pa predsednik. Opravičujemo se!
Uredništvo

NOVA CENA PREVOZOV

V izrednih primerih se delavci Laboda poslužujemo prevozov z našimi tovornimi oziroma dostavnimi avtomobili. Glede na podražitev goriva je TOZD Commerce sprejel novo ceno za prevožen kilometer, ki od meseca oktobra dalje znaša za prevoz s kombijem — 4,70 din za kilometer, za tovorna vozila pa 5,70 din za kilometer.

Razprava o DELTI

Komunisti v ptujski občini so zastavili široko razpravo o delegatskih razmerjih v občini.

Tako tečejo v posameznih osnovnih organizacijah zveze komunistov razprave na različne teme. Na primer povezanost temeljne organizacije v krajevne skupnosti in socialistične zveze, delovanje kmečkih delegacij, vlogi mladih v delegatskem sistemu, o delegatskem sistemu v velikih samoupravnih organizacijah — predvsem na relaciji TOZD — DO — SO ZS in obratno ter delegatska skupščina.

V TOZD DELTA smo organizirali razpravo na temo subjektivne sile v delegatskem sistemu s poudarkom na vlogi sindikata in mladine v združenem delu in v krajevni skupnosti.

